

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3259/2021. (VI. 22.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Pfv.I.20.688/2018/8. számú közbenső ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. A jogi képviselő nélkül eljáró indítványozók a Kúria Pfv.I.20.688/2018/8. számú közbenső ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérték az Alkotmánybíróságtól, melyet ellentétesnek tartanak az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésével, illetve a XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésével.
 - [2] Az indítványozók a panasszal támadott bírósági döntés alapjául szolgáló öröklési per alperesei, egyúttal néhai F. I. végrendeleti örökösei. A per felperese, F. M. É. az elhunyt örökhagyó testvére. A peres eljárás alapjául szolgáló tényállás a következő.
 - [3] F. I. 2012. augusztus 31-én írásbeli magánvégrendeletet készített, melyben korábban elhunyt egykori felesége négy unokahúgára hagyta teljes vagyonát. Nem sokkal később, 2012. október 1-jén F. I. elhunyt. Törvényes örökösként egyedül édesanyja, Sz. N. merült fel, mivel az örökhagyó édesapja és házastársa korábban meghaltak, leszármazói pedig nem voltak. Sz. N. fia halálát követően hat nappal, 2012. október 7-én combnyaktörést szenvedett, melynek következtében előbb kórházba, később szociális bentlakásos intézménybe került, fia halálát követően 10 hónappal, 2013. július 28-án pedig maga is elhunyt. Közben az illetékes közjegyző hagyatéki eljárást folytatott le, ennek során 2013. január 15-én hagyatéki tárgyalást tartott, amelyre a törvényes örököst nem idézte meg. Ezt követően végleges hatályú hagyatékátadó végzést hozott, mely 2013. február 7-én emelkedett jogerőre; ebben a közjegyző a végrendelet szerint adta át a hagyatékot a végrendeleti örökösöknek.
 - [4] F. M. É., az örökhagyó testvére, egyúttal Sz. N. törvényes örököse 2013. november 15-én a korábban eljáró közjegyzőnél bejelentette kötelelő rész iránti igényét. Ez alapján a közjegyző 2014. március 13-án újabb, ezúttal ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzést hozott, melyben a későbbi alperes végrendeleti örökösök részére a hagyatékot már ideiglenes hatállyal adta át; az ezzel szembeni jogorvoslati kérelmet a Zalaegerszegi Törvényszék 2014. szeptember 23-án elutasította, helybenhagyva a közjegyzői végzést.
- [5] 2. Ezt követően F. M. É. felperesként pert indított az alperesek ellen elsődlegesen végrendelet érvénytelenségének megállapítása, másodlagosan kötelelő rész megállapítása iránt. A Jászberényi Járásbíróság 2016. május 8-i, 5.P.20.619/2015/30. számú közbenső ítéletével az elsődleges kereseti kérelmet elutasította, megállapítva, hogy a végrendelet érvényes. Mivel ez ellen a közbenső ítélet ellen senki sem fellebbezett, az 2016. június 9-én jogerőre emelkedett; ezt követően a per a másodlagos kereseti kérelem, a kötelelő rész megállapítása iránt folyt. A Jászberényi Járásbíróság a 2017. március 20-i, 5.P.20.619/2015/61. számú ítéletével a felperes F. M. É. keresetét elutasította. Indokolásában megállapította, hogy nemcsak a végrendelet érvényes, hanem a felperes kötelelő rész iránti igénye is megalapozatlan. Az elsőfokú bíróság szerint a felperes azon állítása, hogy annak édesanyja mint kötelelő részre jogosult maga érvényesíteni kívánta volna életében a kötelelő rész iránti igényt, nem felel meg a valóságnak.

- [6] A Jászberényi Járásbíróság jogi okfejtése értelmében a felperes saját jogán F. I. után kötelesrészre nem volt jogosult. A kötelesrész iránti igény azonban kötelmi igényként – mint az arra jogosult követelése – az örökösre átszállhat. Az elsőfokú bíróság szerint a kötelesrész iránti igény átszállásának az a feltétele, hogy a jogosult – értelemszerűen még életében – a kötelesrészre igényt tartson, de annak érvényesítésében valamilyen elháríthatatlan ok megakadályozza. Ha a kötelesrészre jogosult az általa megindított per során meghal, jogutódjának a per folytatására való jogosultsága fennáll, ám a kötelesrészre jogosult jogutódjának saját nevében történő igényérvényesítését az ítélkezési gyakorlat csak kivételesen, nevezetesen akkor ismeri el, ha egyértelműen megállapítható, hogy a kötelesrészre jogosult az igényét maga is érvényesíteni kívánta, és abban csak valamilyen akaratán kívül álló ok akadályozta meg. Ennek megállapításához a kötelesrészre jogosult valóságos akaratára irányuló nyilatkozatok, körülmények hiányában egymagában az a tény nem elegendő, hogy a kötelesrészre jogosult az örökagyó halálát követő rövid időn belül elhunyt; nem lehet azt vélelmezni, hogy a kötelesrészre jogosult ténylegesen érvényesíteni kívánta volna ezen igényét, azt kifejezetten bizonyítani kell. Eszerint tehát a felperesnek a perben bizonyítania kellett volna, hogy édesanyja a kötelesrész iránti igényét saját maga érvényesíteni kívánta volna. Mivel ennek bizonyítására nem került sor, így a kötelesrészre való igény édesanyja halálával elenyészett.
- [7] Az elsőfokú ítélettel szemben a felperes fellebbezett, ám a Kecskeméti Törvényszék az elsőfokú bíróság ítéletét 1.Pf.21.203/2017/5. számú, 2017. december 6-án kelt ítéletével helybenhagyta.
- [8] A másodfokú bíróság az alperesek álláspontját osztva indokolásában kimondta, hogy a kötelesrész iránti igény elsődlegesen nem kötelmi, hanem öröklési igény, és mint ilyen, azt a kötelesrészre jogosultnak kell érvényesítenie a kötelesrészt felelős személyekkel, az örökösökkel szemben. Bár a már érvényesített kötelesrész iránti igény már kötelmi jellegű, és más kötelmi igényekhez hasonlóan engedményezhető, ehhez azonban az kell, hogy – mivel a kötelesrész egyben sajátos öröklési jogi intézmény is – a kötelesrészre jogosult azt még életében maga érvényesítse, vagy arra legalább bizonyítható módon törekedjen. A törvényszék összességében egyetértett a járásbírósággal abban, hogy a felperesnek kellett volna bizonyítania azt, hogy édesanyja, Sz. N. a kötelesrész iránti igényt kifejezésre juttatta, vagy erre menthető okból nem volt lehetősége.
- [9] Bár a közjegyzőnek a hagyatéki tárgyalásra idéznie kellett volna az örökagyó édesanyját mint kötelesrészre jogosult törvényes örökösöt, és ennek elmaradása eljárási szabálysértést valósított meg, azonban az nem zárta el a kötelesrészre jogosultat attól, hogy a kötelesrész iránti igényét kifejezésre juttassa, tekintettel arra a tényre is, hogy Sz. N. tudomással bírt az örökagyó haláláról és arról is, hogy az örökagyó által hátrahagyott végrendelet szerint az alperesek az örökösök. A másodfokú bíróság szerint „ezen eljárási szabálysértés tehát nem tekinthető olyan jellegűnek, mely önmagában bizonyítja azt, hogy a felperesi jogelőd menthető okból nem érvényesítette a kötelesrész iránti igényét”. Összességében a már kinyilvánított, kötelesrészre vonatkozó igény átszállhat a kötelesrész jogosultjának az örökösére, vagy olyan személyre, akire a kötelesrészre jogosult ezen igényét engedményezte, ám a perben nem volt megállapítható, hogy az örökagyó édesanyja a kötelesrész iránti igényét érvényesíteni kívánta volna. Emiatt a felperes keresetét elutasító járásbírósági ítélet jogszerű volt, így azt a Kecskeméti Törvényszék hatályában fenntartotta.
- [10] 3. A felperes felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a jogerős ítélettel szemben a Kúriához, amely azt 2019. március 6-án meghozott, Pfv.I.20.688/2018/8. számú közbenső ítéletével hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatva megállapította, hogy a felperes Sz. N. kötelesrész iránti igényét öröklés jogcímén megszerezte.
- [11] A felperes felülvizsgálati kérelme szerint a jogerős ítélet alapját egy olyan eseti döntésben foglalt jogi indokolás képezi (BH1996. 426.), amelynek hiányzik a jogszabályi alapja, ráadásul dogmatikailag ellentmondásban áll a BH1994. 367. számon közzétett eseti döntésben foglaltakkal. A kötelesrész iránti igény mint kötelmi követelés nem személyhez kötött követelés, így abban jogutódlásnak van helye, azaz engedményezhető és örökölhető. Mivel az öröklés egyetemes jogutódlás, amelybe beleértendő a kötelesrész iránti követelés is, így az a hagyatéki részeként átszáll az örökösre, azaz a kötelesrészre jogosult jogutódjára. A kötelesrész iránti igény a hagyatéki megnyíltakor válik esedékessé, ekkor kerül az alanyi jog igényállapotba, és azt az ettől számított ötéves elévülési időn belül lehet érvényesíteni. Ha pedig a jogosult az igényét haláláig nem érvényesítette (és ennek elmaradása nem tekinthető jogról történő lemondásnak), akkor jogutódlásnak van helye, mivel a főszabály az, hogy a jogutódlás megengedett; a jogutódlás korlátozottsága ehhez képest olyan kivétel, melynek egyértelmű jogszabályi rendelkezésén kell alapulnia.

- [12] A Kúria lényegében egyetértett a felperes jogi érvelésével, és közbenső ítélete indokolásában elvi élel leszögezte, hogy a kötelesrész iránti igény nem öröklési, hanem kötelmi igény, mely esetében az általános öt éves elévülési időn belül lehetséges mind az élők közötti, mind a halál esetére szóló jogutódlás, vagyis a kötelesrész iránti igény ezen elévülési időn belül akkor is átszáll az eredeti jogosult örökösére, ha az eredeti kötelesrésze jogosult az igényét maga nem érvényesítette (de nem is mondott le róla). A Kúria a BH1994. 367. számon közzétett eseti döntésében kimondta, hogy a kötelesrész iránti igény olyan vagyoni követelés, amely nem személyhez kötött, azaz nem célkötelem, így az engedményezhető és örökölhető. Ehhez képest a Kúria szerint a jogerős döntés egy olyan korábbi BH-ra, a BH1996. 426. számon közzétett eseti döntésre hivatkozik, amely dogmatikailag ellentétben áll a BH1994. 367.-tel, és amelynek jogszabályi alapja nincs. A Kúria szerint a másodfokú bíróság azon álláspontja, miszerint a kötelesrész iránti igény személyhez kötött, és csak a már a kötelesrésze jogosult által kinyilvánított igény szállhat át az örökösre, jogszabályi alap hiányában törvényszerűt.
- [13] Az alapvető jogkérdés tehát az volt, hogy a kötelesrész iránti igény átszállhat-e a kötelesrésze jogosult örökösére, ha a kötelesrésze jogosult azt maga nem érvényesítette. A Kúria értelmezése alapján: „a jogutódlás ugyanis nem függhet attól a jogilag értékelhetetlen követelménytől, hogy az eredeti jogosult tervezte-e az igényérvényesítést. [Mivel] a kötelek személyes jellegét a szolgáltatások tárgya, és nem a szerződés alanya határozza meg, a Kúria hangsúlyozza: a kötelesrész címén érvényesített igény főszabályként [...] pénzkövetelés, de [...] mindenképpen vagyoni igény. Miután ez a követelés nem személyhez kötött, nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely a kötelmi igény érvényesítésére irányadó ötéves elévülési időn belül kizárná a jogutódlást.” Mindezek miatt a Kúria közbenső ítélete megállapította, hogy a felperesnek – mint az eredeti kötelesrésze jogosult Sz. N. egyetemes jogutódjának – kötelmi igényként joga van F. I. örökösével szemben a kötelesrésze, ezért a jogerős másodfokú ítéletet hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, megállapította, hogy Sz. N. kötelesrész iránti igényét a felperes öröklés jogcímén megszerezte, és utasította az elsőfokú bíróságot a per tárgyalásának folytatására a kötelesrész megszerzésének kérdésében.
- [14] 4. A Kúria Pfv.I.20.688/2018/8. számú közbenső ítélete ellen az indítványozók, a támadott döntés alapjául szolgáló per két-két alperese 2019. június 26-án az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszokat nyújtottak be, majd azokat 2019. október 17-én, 21-én és 30-án az Alkotmánybíróság főtárgya általi hiánypótlási felhívásra kiegészítették; ezekben kérték a Kúria e közbenső ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, mely véleményük szerint ellentétes az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése szerinti tulajdonhoz és örökléshez való joggal, valamint a XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz, illetve jogorvoslathoz való joggal.
- [15] Az alkotmányjogi panaszokat az Alkotmánybíróság az Abtv. 58. § (2) bekezdése, illetve az Ügyrend 34. § (1) bekezdése alapján – azok szoros tárgyi összefüggésére tekintettel – 2020. április 6-án egyesítette, mivel a két ügy indítványozói mindannyian ugyanazon peres eljárás alperesei, a támadott döntés ugyanaz a kúriai ítélet, és az indítványozók által felhozott alkotmányjogi érvek is megegyeznek.
- [16] Az indítványozók szerint az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésének sérelme a jogvita elbírálására irányadó, a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) jogellenes értelmezése miatt következett be. A régi Ptk. az indítványozók szerint a kötelesrész régi jogintézményét annak egy szűkített értelmében, korlátozott funkciójában kívánta megtartani, amit a régi Ptk.-hoz fűzött indokolás is megerősít. Általános átruházhatóságról az indítványozók szerint a régi Ptk. rendszerében nem lehet szó, azt sem a régi Ptk. nem tartalmazta, sem a bírói gyakorlat nem ismerte el. A sérelmezett kúriai közbenső ítélet így jogszabályi alap nélkül, valamint az irányadó dogmatikával és a bírói gyakorlattal is ellentétesen korlátozza mind az örökhagyó aktív örökléshez való jogát, mind az örökösök passzív örökléshez való jogát.
- [17] Az indítványozók szerint a régi Ptk. csak egy meghatározott személyi kör számára kívánta biztosítani az örökösökkel szembeni igényt; ha az eredeti kötelesrésze jogosult ezzel életében nem élt, akkor mind az örökhagyó aktív, mind a végrendeleti örökösök passzív öröklési jogával szembenálló módon értelmezte úgy a Kúria a per alapjául szolgáló jogi helyzetet, hogy a kötelesrésze jogosult örökösének magának is joga lenne jogutódként (a kötelesrésze jogosult törvényes örökösöként) az eredeti jogosultat megillető kötelesrésze.
- [18] F. I. testvére a kúriai jogértelmezés elfogadásával olyan vagyont örökölné, amely nem része a családi vagyonnak, amelyet nem az eredeti örökhagyó és F. M. É. szülei közösen szereztek. Semmilyen jogszabályi vagy legitim erkölcsi célja nincs tehát a Kúria azon jogértelmezésének, mely általános jelleggel megengedné, hogy a kötelesrésze eredetileg jogosult személy halála esetén az általa nem érvényesített kötelesrészt az eredeti kötelesrésze jogosult törvényes örököse az ő hagyatékának részeként általános jogutódként örökölhessen,

és így saját maga léphessen fel az eredeti örökgyó örököseivel szemben az eredeti örökgyó örököseinek hagyatéki hitelezőjeként. A kúriai jogértelmezés folytán a kötelesrésztre jogosult örököse attól függetlenül juthatna hozzá az eredeti örökgyó örököseinek járó hagyaték egy részéhez (az akkori szabályok alapján a feléhez), hogy maga a kötelesrésztre jogosult tiszteletben kívánta tartani az eredeti örökgyó akaratát, és maga nem igényelte a neki járó kötelesrészt. Mindezek miatt a támadott kúriai döntés ellentétes az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése által biztosított örökléshez való joggal, mégpedig mind az eredeti örökgyó aktív örökléshez való jogával, mind közvetlenül az alperes indítványozók passzív örökléshez való jogával.

- [19] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdése sérelmét abban látják az indítványozók, hogy a Kúria azzal, hogy a másodfokú bíróság jogerős ítéletének hatályon kívül helyezése mellett az elsőfokú bíróság ítéletét nem hatályon kívül helyezte, és ezzel együtt azt nem új eljárás lefolytatására utasította, hanem az elsőfokú ítéletet megváltoztatta, elvonta a bizonyítás lehetőségét az indítványozó alperesektől, és anélkül döntött az alperesek ellen jogerősen a konkrét ügyben, hogy azzal és az abban foglalt tényállással szemben lehetőségük lett volna jogorvoslatot igénybe venni, vagy egyáltalán az alperesek pernyertességének előmozdítására alkalmas bizonyítást indítványozni.
- [20] Az alapvető jogkérdés tehát ezzel kapcsolatban az indítványozók szerint az volt, hogy ha sem az nincs bizonyítva, hogy a kötelesrésztre jogosult érvényesíteni kívánta volna az igényt, sem az, hogy kifejezetten lemondott volna róla, akkor van-e vélelem arra vonatkozóan, hogy a kötelesrésztre jogosult érvényesíteni kívánta az igényt, vagy nincs. Az utóbbi volt az első- és a másodfokú bíróság álláspontja, melyből az következett, hogy – mivel nincs ilyen vélelem – az egyenes bizonyítás szabályai szerint annak kellett bizonyítania, aki valamely tényre hivatkozott, jelen ügyben tehát a felperesnek; az előbbi pedig a Kúria álláspontja volt, mely szerint – az exculpatió bizonyítás szabályai szerint – az alpereseknek kellett volna bizonyítaniuk azt, hogy a vélelem megdőlt, és a kötelesrésztre jogosult kifejezetten nyilatkozott arról, hogy a kötelesrésztre nem tart igényt. Az indítványozók szerint az Alaptörvény XXVIII. cikkét sértő helyzet a Kúria jogértelmezése okán azon ítéleti rendelkezés következtében állt elő, hogy a Kúria nem tette lehetővé az elsőfokú bíróságnak azt, hogy bizonyítást vegyen fel ezúttal arra nézve, hogy a kötelesrésztre jogosult lemondott volna a kötelesrésztől. Ezzel a Kúria megsértette a jogorvoslatihoz való Alaptörvényben biztosított jogot, valamint a tisztességes bírósági eljáráshoz való Alaptörvényben biztosított jogot, utóbbin belül külön is az indokolási kötelezettséget (mivel a Kúria nem indokolta, hogy az alpereseket milyen okból fosztja meg teljesen a bizonyítás lehetőségétől), továbbá a perbeli felek közti eljárási egyenlőség elvét.
- [21] 5. Az Alkotmánybíróság tanácsa az alkotmányjogi panaszt befogadta. A testület érdemi vitája során azonban nyilvánvalóvá váltak az indítvány indokolási hiányosságai.
- [22] A panasz mindegyik indítványi elem tekintetében a kúriai döntés szakjogi kritikáját foglalja magában; az indítványozók érvelésében foglaltak alkotmányjogi relevanciával nem rendelkeznek. Az indítványozók egyrészt azt kifogásolják, hogy az eljárásban az egyenes bizonyítás szabályai érvényesültek, a kimentéses bizonyítás szabályai helyett; másrészt azt, hogy a Kúria az első- és másodfokú ítélettől eltérően, az alperesek számára hátrányos eredménnyel járó módon értelmezte a kötelesrésztre, illetve az eredeti kötelesrésztre jogosult által nem érvényesített, de még el nem évült kötelesrész iránti igénynek a köztes örökgyó örököse általi érvényesíthetőségre vonatkozó tételes jogi szabályokat. Végül soron az indítványozók egy olyan ítéletet tartanak elfogadhatónak, melyek a felperes öröklését nem tennék lehetővé, ezzel kapcsolatos okfejtésük azonban a tételes jog, a polgári jogi dogmatika és a bírói gyakorlat szakjogi kritikáját tartalmazza, illetve az ezeken alapuló kúriai jogértelmezés módját és eredményét sérelmezi. A panasz tartalma szerint a tényállás felülvizsgálatára és a bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás megváltoztatására, összességében egy más tartalmú, az alperesek pernyertességét eredményező ítélet meghozatalára irányul; érdemi alkotmányjogi okfejtést nem tartalmaz. Ennek okán az indítvány nem veti fel annak a lehetőségét, hogy akár a támadott bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvényellenesség történt volna, akár hogy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdéstről volna szó, így a panasz nem felel meg az Abtv. 29. §-ában meghatározott feltételnek.
- [23] A tényállás megállapítása és az ehhez vezető bizonyítékok felvétele és értékelése, valamint a jogszabályok értelmezése a bíróságok, ezen belül is elsősorban a Kúria, nem pedig az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozó kérdés. Az Alkotmánybíróság továbbá már a 3325/2012. (XI. 12.) AB végzésben kifejtette, ezzel kapcsolatos gyakorlata pedig azóta is töretlen, hogy „[a]z Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikkének (1) bekezdése alapján az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve. [...] [A]z Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszon keresztül is az Alaptörvényt, az abban biztosított jogokat védi. Önmagukban [...] a rendes bíróságok által

elkövetett vélt vagy valós jogszabálysértések nem adhatnak alapot alkotmányjogi panasznak. Egyébként az Alkotmánybíróság burkoltan negyedfokú bírósággá válna.” {3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [13]}

[24] 6. Mindezek okán az Alkotmánybíróság az indítványt az Abtv. 64. § d) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2021. június 8.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Horváth Attila
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1098/2019.

